

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КУЛЬТУРИ
«ДОНЕЦЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ»

Серія: Кейс бібліотечних порад
Випуск 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИСТАВКИ В БІБЛІОТЕЦІ

Методичні рекомендації

Маріуполь, 2019

УДК 021.4(072)

О-36

Організація виставки в бібліотеці [Текст] : методичні рекомендації / Комунальний заклад культури «Донецька обласна бібліотека для дітей»; уклад. М. Л. Шевцова. – Маріуполь, 2019. – Вип. 1. – 20 с. – (Серія: Кейс бібліотечних порад).

Методичні рекомендації містять інформацію щодо класифікації книжкових виставок, основних етапів їх організації та створення. Знайомлять із традиційними та новими типами книжкових виставок.

Видання розраховано на допомогу бібліотечним фахівцям.

ЗМІСТ

Вступ	4
Етапи підготовки та організації книжкової виставки	4
Класифікація бібліотечних виставок	6
Види книжкових виставок	7
Традиційні	7
Виставки нового типу	9
Додаток 1. Паспорт виставки	16
Додаток 2. Анкета	17
Рекомендована література	18

Бібліотечна виставка – це публічна демонстрація спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, які рекомендуються користувачам бібліотеки для огляду й ознайомлення.

Бібліотечна виставка виконує наступні завдання:

- розкриває інформаційні ресурси бібліотеки, рекламує їх;
- поєднує різні розділи фонду та різні носії інформації;
- інформує про подію, знайомить з новинками;
- представляє користувачам кращі зразки продукції;
- викликає інтерес до літератури різної тематики, активізує пізнавальну діяльність;
- сприяє різноманітному дозвіллю, викликає емоції;
- формує імідж бібліотеки, розкриває її можливості;
- показує рівень професіоналізму бібліотекарів.

Характерні особливості виставки:

- комфортність
- доступність
- наочність
- оперативність

Етапи підготовки та організації книжкової виставки

1. Вибір теми. Тема повинна бути актуальною, конкретною, викликати інтерес у читачів. Обравши тему чи проблему, необхідно вивчити її зміст, визначити основні аспекти, які можуть стати розділами виставки.

2. Визначення цільового і читацького призначення - постановка конкретних завдань, які уточнюють мету виставки, її змістовне наповнення. Виставка повинна мати чітку читацьку адресу, для кого ви оформлюєте виставку: для дітей молодшого або старшого віку, для батьків або

керівників дитячого читання.

3. Виявлення і відбір документів. Спочатку за каталогами, картотеками, бібліографічними та методичними посібниками виявити всі документи, які є в бібліотеці за даною темою – книги, статті з періодичних видань, аудіовізуальні, електронні матеріали. Потім переглянути виявлені джерела і відібрати для виставки ті, які відповідають меті та читацькій адресі. Перевага надається документам, які містять нову інформацію і мають привабливий зовнішній вигляд.

4. Розробка структури виставки. Для того, щоб визначити кількість розділів та їх зміст, треба з'ясувати основні аспекти теми виставки. Головна вимога – структура повинна сприяти розкриттю змісту теми і акцентувати увагу на найбільш важливих проблемах.

5. Визначення заголовка, назви розділів. Заголовок повинен бути стислим – довгі заголовки не сприймаються читачами. Саме із заголовку має бути зрозуміло, про кого чи про що повідомляє ця виставка. Заголовок має вказувати на цільове та читацьке призначення, бути оригінальним.

6. Підбір допоміжних матеріалів (аксесуарів) – засоби змістовно пов'язані з проблематикою виставки і які доповнюють її в якості фону: ілюстрації, предмети декору, цитати, які зроблять виставку яскравою, змістовною, інколи незвичайною і навіть святковою.

7. Оформлення виставки (дизайн): кольорова гама, шрифт. Щоб правильно розподілити, де та що буде розміщено на виставці, складається її макет.

8. Розміщення матеріалу на вітринах, стендах, столах тощо. Звертайте увагу на те, щоб найважливіша інформація була розташована на рівні очей.

9. Рекламу виставки (зовнішня і внутрішня). Різні засоби реклами: оголошення в місцевих ЗМІ, усна реклама, по телефону, зовнішня реклама (афіші, плакати), друкована реклама (листівки, буклети, проспекти).

10. Аналіз ефективності виставки: обчислюється так званий «коефіцієнт книжкової виставки». Для цього треба число книговидач з виставки розділити на число документів, представлених на виставці. Крім того, заповнюється паспорт виставки (див. додаток 1), проводиться опитування користувачів (див. додаток 2).

Бібліотечні виставки можна класифікувати за ознаками, а саме:

- ✓ за статусом – самостійні або супроводжуючі масовий захід;
- ✓ за змістом – універсальні, галузеві, тематичні, персональні;
- ✓ за цільовим призначенням – на допомогу навчанню, для підвищення загальноосвітнього і загальнокультурного рівня;
- ✓ за часом публікації і надходження до бібліотеки – нові надходження, за різні роки, «забуті видання»;
- ✓ за місцем експонування – організуються в бібліотеці або за її межами;
- ✓ за термінами функціонування – постійні, тривалі, короткочасні;
- ✓ за повнотою розкриття фонду – переглядові, локальні, поличні;
- ✓ за видами видань – книжкові, інших видів видань (журнальні або газетні та ін), кількох видів видань одночасно (комплексні), носіїв інформації (CD-ROM, платівки, мікрофільми, відеокасети та ін);
- ✓ за конструкційними особливостями – вітринні, внутрістелажні, внутріполичні, виставки-розвали на столах, пересувні, «кільцеві» та ін.;
- ✓ за підставами для проведення – з ініціативи бібліотекарів, за пропозиціями читачів бібліотеки, на замовлення установ і підприємств;
- ✓ за ступенем доступності – безкоштовні і платні;

✓ за джерелами фінансування – бюджетні, позабюджетні.

ВИДИ КНИЖКОВИХ ВИСТАВОК

Традиційні

Виставка нових надходжень. Мета виставки – інформування читачів про нові документи – книги, періодичні видання, відеоматеріали, які надійшли до бібліотеки. Частіше ці виставки універсальні за змістом, тому порядок розміщення документів може бути систематичним. Наприклад: «Новинки з книжкової полиці». Слід розрізняти виставку нових надходжень та новинок. Адже серед книг, які надійшли до бібліотеки, можуть бути і перевидання, і нові екземпляри книг, вже наявні в бібліотеці.

Виставки забутих книг – завдання таких виставок – нагадати про змістовні художні і науково-популярні книги, які з певних причин не користуються популярністю у читачів. Особливо велике їх значення для юнацтва, оскільки більшість із них не знають літературу, яку читали батьки та люди старшого віку. Такі виставки сприяють взаєморозумінню поколінь, морально-етичному, духовному розвитку юнацтва («Що читали у ХХ столітті», «Захоплювалися бабусі, цікаво буде й вам»).

Виставка з актуальних тем та проблем – найбільш популярна у бібліотеках. Її мета – привернути увагу користувачів до конкретної теми, проблеми. Завдання бібліотекаря – вибрати цікаву, «гарячу» тему. Важливо пам'ятати: чим конкретніше визначена тема, тим цікавішою може бути виставка.

Виставки на допомогу навчальному процесу. Бібліотека тісно пов'язана з навчальним процесом і завжди враховує його у своїй діяльності, проводячи бібліотечні заходи та організовуючи виставки. Тому мета таких виставок – розповісти про те, чого учні не почули на уроці, щось

цікаве і дивовижне, пов'язане із шкільним предметом, допомогти педагогам в організації навчального процесу.

Персональна виставка привертає увагу користувачів до особистості, спонукає якнайбільше дізнатися про людину. Традиційно персональна виставка містить розділи, в яких йдеться про життя особистості, її діяльність, творчий доробок. Традиційно, на персональній виставці присутні три розділи: перший розділ розповідає про життя особистості; другий - присвячено її діяльності; третій - представляє самі твори, праці цієї людини.

Жанрова виставка (виставка одного жанру) привертає увагу користувачів до літератури певного жанру - детектив, фентезі, авантюрний роман, історичний роман і т.п. Ця виставка може задовольнити не тільки читацькі потреби, але й допомогти довідатися про нові книги з тією ж жанровою специфікою. Один з варіантів – представити на виставці не тільки твори зазначеного жанру, але й матеріали про його виникнення і засновників, цікаві та маловідомі факти.

Виставка однієї книги (газети, публікації) Виставка міститиме різноманітний матеріал, який допоможе «глибоко розкрити» книгу: Це широкий спектр роботи, що починається від біографії автора і веде до епохи, коли була написана книга:

- інформація про автора, його життя та творчість, про історію створення книги, про прототипів літературних героїв;
- вислови про твір (в т.ч. і читачів);
- інформація про екранізацію твору;
- репродукції, фотографії, портрети із зображенням автора, героїв твору, історичного періоду, архітектури, природи (залежно від змісту книги);
- бібліографічне оснащення (рекомендаційний список творів автора, творів інших авторів за даною темою, покажчик книг даного жанру);

Виставка одного журналу – має за мету зацікавити читачів журналом, розкрити його зміст «крупним планом», спонукати до читання. Це може бути новий журнал, який тільки почав видаватися, або вперше виписаний бібліотекою, або незаслужено забутий читачами. Заголовком виставки може стати назва журналу, написана тим же шрифтом і кольором, що і на обкладинці. Можна назвати розділи виставки так само, як основні рубрики журналу, і представити в них найцікавіші статті з цих рубрик.

Виставка до знаменних та пам'ятних дат представляє інформацію про особу, свято, подію, історію походження та традиції, поради та рекомендації щодо відзначення чи святкування цих дат та подій. З досвіду роботи бібліотек відомі постійно діючі виставки-календарі(календар народних, професійних свят, літературних дат тощо).

***

Суттєвою відмінністю **виставок нового типу** є:

- оформлення і дизайн;
  - невелика кількість літератури (книга на такій виставці є елементом створення цілісного образу, над яким «працюють» також – заголовок виставки, форма, аксесуари, які змістовно пов'язані з темою);
  - наявність допоміжних елементів, що забезпечують діалог з читачем (звернення, запитання, анкети, кросворд тощо).
- Це свого роду міні-музей чи міні-театр.

Виставки нового типу

Авторська виставка– книжкова виставка, автором якої є працівник або користувач бібліотеки. Виставки можуть бути різноманітними за ознаками, видами, проблематикою, цільовим призначенням та художнім оформленням, але вони повинні доносити до глядачів оригінальну авторську ідею.

Виставка-вікторина, виставка - кросворд. Мета виставок – привернути увагу читачів до певної теми. Їх особливість полягає у тому, що бібліотекар складає запитання вікторини, відповіді на які можна знайти у книгах, представлених на виставці. Ці питання оформлюються на аркуші та розміщуються на виставці. Аналогічно оформлюється виставка – кросворд. Замість питань вікторини, складається кросворд, який користувачі розгадують за допомогою книг з книжкової виставки.

Виставка-подорож будується у формі екскурсу рідним краєм або країною для вивчення мови і культури. В якості обов'язкового елемента виставка включає різноманітний ілюстративний матеріал. Іноді бібліотеки супроводжують подорожі або прогулянки аудіо/відео-матеріалами. Відеофільми, музичний супровід і слайди допомагають, окрім отримання цінної інформації, створити емоційно-забарвлений образ міста, місцевості, країни.

Виставка - дискусія. Її мета - викликати у читачів бажання подискутувати, висловити свою думку з того чи іншого питання. На виставці повинна бути представлена література, яка висвітлює проблему з різних точок зору. Наприклад: «Іван Мазепа: хто він?». Виставка повинна викликати у користувачів бажання поміркувати про історичні події, особистість, її діяльність та долю.

Виставка-діалог – це заочна розмова читача та бібліотекаря. Читачі задають питання, бібліотекарі відповідають за допомогою книг. Організації виставки передуює підготовча робота: збираються питання, які цікавлять читачів. Розділами виставки стають відібрані джерела, які відповідають на питання читачів.

Виставка-інсталяція – виставка, яка представляє собою просторову композицію, створену з різноманітних елементів – побутових предметів, промислових виробів та матеріалів, природних об'єктів, фрагментів текстової й візуальної інформації.

Виставка-конкурс не тільки стимулює інтерес до читання, але й виховує культуру читання. Як правило, конкурс складається із декількох етапів. Перший – порівняно простий, наступні завдання ускладнюються, набувають творчого характеру. Роботи переможців (або учасників) експонуються при підведенні підсумків.

Виставка – рейтинг оснований на оцінці книг читачами. Наприклад: «Рейтинг читацьких пріоритетів», «Найкращий детектив» тощо.

Виставка-словник пояснює значення будь-яких термінів та понять, представляє додаткову інформацію про них. Така виставка може бути циклічною. Назвами розділів виставки стають поняття та їх визначення, поряд розміщуються книги, статті з періодичних видань, які мають докладну інформацію про поняття. Наприклад: інаугурація, імпічмент.

Виставка-хобі. поруч із книгами, що рекомендуються, експонуються предмети, виготовлені за порадами, рецептами, кресленнями, викройками з книг, а також предмети праці, за допомогою яких виготовлені ці вироби. Наприклад: «Макраме - це просто...», «Наші руки не для нудьги» та ін.

Виставка-експозиція (вернісаж)– це синтез бібліотечної та музейної виставки. Предмети і аксесуари, представлені на ній, сприяють більш глибокому проникненню в тему, якій присвячена виставка, глибшого розуміння і сприйняття представлених на ній документів. Причому предметів і аксесуарів тут значно більше, ніж на звичайній бібліотечній виставці, а книги та інші документи вдало вписуються в експозицію, так званих ай-стопперів, які перетворюють бібліотечну виставку у виставку-інсталяцію.

Виставка-запитання: для оформлення такої виставки потрібно підібрати цікаві запитання за визначеною тематикою. На виставці розміщуються тексти запитань,

книги, періодичні видання, де можна знайти відповіді на них. Наприклад: «А у нас сьогодні гість» (про етикет).

Озвучена виставка: передбачається музичне оформлення, наявність аудіо- чи відеосупроводу. Наприклад: «Який птах як співає?».

Виставка-тест: на подібній виставці для читачів підліткового віку і старшокласників передбачається наявність тестів і літератури, де можна знайти які-небудь поради і рекомендації з отриманих результатів тестування;

Виставка-бенефіс читача: наприклад, «Кращий читач року». Мета такої виставки - привернення уваги до книг через близькі інтереси однолітків. Обов'язкові елементи: формуляр читача, фотографія, аналіз читання (відвідування, улюблені автори, жанри, кількість прочитаних книг з різних галузей знань), звертання до інших читачів;

Виставка-гербарій припускає наявність власне гербарію і книг, періодичних видань про ці рослини. Наприклад: «Лікарські рослини району»;

Виставка-рекомендація і виставка-порада, виставка-консультація (адвайзер). В перекладі з англ. adviser – радник, консультант. Між цими видами виставок великих розходжень немає. На таких виставках обов'язково подаються поради фахівців з будь-якої проблеми. Огляд цієї виставки перед читачами проводиться у формі консультації. Приклад виставки-консультації: «Що читати сучасній молоді?», «Як вибрати професію?» «Як розвинути пам'ять». Фактографічна інформація супроводжується списком літератури, що рекомендується для самоосвіти з даного питання.

Виставка-чайнворд: обов'язкова наявність чайнворда за темою виставки, оформлення його крупним планом і представлення літератури, де можна знайти відповіді. Виставка-чайнворд, виставка-кросворд, виставка-конкурс - усе це виставки одного ряду. І хоча вони стимулюють та розвивають допитливість, підштовхують до більш

уважного прочитання представлених на виставці джерел, зловживати ними не треба: адже одноманітності не люблять ні дорослі, ні діти, ні малята, ні підлітки.

Жива виставка. Тут експонуються не тільки книги, статті з журналів і газет, ілюстративні матеріали, але також передбачається присутність живих істот. Це можуть бути рибки в акваріумі, морська свинка, хом'ячок тощо.

Виставка-знайомство. Вона організовується для того, щоб познайомити читачів з цікавою людиною (місцевий діяч, відома людина).

Виставка-презентація (реклама, прем'єра). Це може бути презентація нової книги, журналу, газети чи незвичайне розкриття їхнього змісту з застосуванням технології рекламної діяльності, наприклад, через заголовок-наказ «Дівчатка, нова книга для вас: прочитайте!»

Виставка-ікебана. Якщо є бажання додати інтер'єру бібліотеки художньо виразний вигляд, підсилити естетичну ауру, то треба виявити фантазію й обов'язково оформляти такі виставки. На них представляються книги з даної тематики, і обов'язково наявність композицій із квітів.

Виставка-настрій: читачам пропонується самим поставити книги на виставку і дати відгук на них: «Я читаю цю книгу, коли мені весело...», «Я читаю цю книгу, коли мені сумно...». Приверне увагу виставка за творами класиків, яка містить розділи: «Герої сумують», «Герої щасливі» і т.п.

Виставка одного автора, як правило, організовується до ювілеїв письменників, але може бути і постійно діючою, якщо бібліотека носить ім'я письменника. Звичайно, на ній повинні бути представлені не тільки книги, але і матеріали про нього. Читацька адреса виставки може бути різноманітною, у залежності від того, які книги, якого автора і з якою метою демонструються: первинне ознайомлення з творчістю чи поглиблення знань про

творчість письменника.

Виставка-полеміка влаштовується з метою допомоги читачеві у формуванні світогляду, повідомлення його про цікавий, актуальний дискусійний матеріал. Обов'язкова наявність полемічного матеріалу, відгуків на нього, що відбивають різні точки зору. Наприклад: «Звідки беруться злочини і підлітки-злочинці?».

Виставка-досьє: створення виставки припускає збір фактичних даних з будь-яких питань. Наприклад: «Родовід прапора, герба, гімну України».

Виставка-конфлікт. Це ще один з різновидів «психологічних виставок». Основна мета виставки - допомога читачеві у вирішенні будь-якої конфліктної ситуації, допомога у пошуку можливих шляхів виходу з неї.

Виставка-осуд, антивиставка. На такій виставці можуть бути представлені книги зіпсовані і не повернуті читачами (білий аркуш із муляжем каталожної картки на ньому). Може бути організована виставка як засіб боротьби з читацькою заборгованістю.

Виставка-розвал – найчастіше це книги, які повернули напередодні читачі. Їх розміщують на столиках поблизу відповідних розділів фонду. На перший погляд виставки-розвали безсистемні: немає певної послідовності, відсутня характеристика видань. Саме це, як показали дослідження, і приваблює читачів, особливо тих, хто не надто довіряє бібліотечним рекомендаціям або не знає, що обрати (так званий «Невизначений попит»). Розвали важливі тим, що створюють ситуацію вільного вибору: спрацьовує ефект довіри до тих, хто прочитав книгу раніше.

Виставка-ситуація. Читачам пропонується самим поставити книги на виставку: «Цю книгу я візьму із собою на безлюдний острів...», «Цю книгу я візьму із собою в космічну подорож...», «Цю книгу я візьму із собою в похід...» тощо.

Виставка-імена. Їхня мета - познайомити користувачів

бібліотеки з історичними особистостями, а саме: поетами і письменниками, літературними і біблійними героями. Ці виставки доцільно організовувати до ювілейних дат, днів народження і днів ангела.

Виставка-сюрприз – з маленьким, недорогим, але приємним презентом, який відвідувач виставки забирає із собою. Наприклад, до виставки «День сміху» можна підготувати смайли з кольорового паперу.

Виставка-приманка – виставка у вікнах бібліотеки. Широко використовується на Заході, як додатковий засіб «заманити» читача до бібліотеки.

Синтезом традиційного (книжкового) і новітнього (електронного) способів представлення інформації є електронні (віртуальні) виставки.

Електронна (віртуальна) виставка – це публічна демонстрація в мережі Інтернет за допомогою засобів веб-технологій віртуальних образів спеціально підібраних і систематизованих творів друку та інших носіїв інформації, а також загальнодоступних електронних ресурсів, рекомендованих віддаленим користувачам бібліотеки для огляду, ознайомлення та використання.

Паспорт виставки № _____

Термін функціонування _____

Форма і назва _____

Мета _____

Місце експонування та цільова аудиторія

Структура та опис книжкової виставки:

кількість представлених документів _____,

розділи _____, цитати _____,

кількість представлених експонатів _____

Реклама виставки

Ефективність виставки (кількість виданих документів) _____

Список літератури:

1. _____

2. _____

3. _____

П.І.Б. відповідального _____

Анкета

1. Як часто Ви звертаєтесь до книжкових виставок?
  - Щоразу як приходжу до бібліотеки
  - Інколи
  - Ніколи
2. З яких джерел Ви дізнались про виставку?
  - Побачили самі
  - За рекомендацією бібліотекаря
  - Порадили знайомі
  - З реклами на веб-сайті
  - Ваш варіант _____
3. Чим, в першу чергу, виставка привернула Вашу увагу:
  - Тема виставки
  - Назва
  - Представлені документи (книги, журнали)
  - Оформлення виставки
  - Розташування
  - Ваш варіант _____
4. Чи актуальна для Вас тема запропонованої виставки? _____
5. Скільки книжок з виставки викликали у Вас зацікавлення (ви хотіли би їх прочитати): _____ екз.
6. Кому Ви порекомендуєте переглянути цю виставку? _____

---

7. Чого, на Вашу думку, не вистачає на виставці? _____
8. Запропонуйте тему наступної виставки, яку б Ви хотіли переглянути в бібліотеці? _____
9. Чи хотіли б Ви прийняти участь у підготовці виставки? _____
10. Вік _____
11. Стать
  - Жінка
  - Чоловік

Дякуємо!

Рекомендована література

1. Беляева, Н. Традиции и новации в выставочной работе [Текст] // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 4. – С. 20–22.
2. Дашенко, Т. Нетрадиційні книжкові виставки в юнацькій бібліотеці [Текст] // Бібліотечний форум України. – 2013. – № 2. – С. 17.
3. Захарова, Н. Виставкова діяльність бібліотек як елемент інформаційного обслуговування [Текст] // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 467–474.
4. Збаровская, Наталия Выставочная деятельность публичных библиотек [Текст] / Н. Збаровская. – Санкт-Петербург : Профессия, 2004. – 224 с.
5. Кудинова, Н. Инновационный подход к организации книжных выставок [Текст] // Бібліотечний форум України. – 2007. – № 1. – С. 23–26.
6. Постельжук, О. Виставкова робота в діяльності обласних універсальних наукових бібліотек України [Текст] // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 39. – С. 475–486.
7. Резвухіна, Л. О. Сучасні виставки як дієвий засіб комунікації: теорія та практика в Україні [Текст] // Вісник Харківської державної академії культури. – 2010. – Вип. 30. – С. 225–230.
8. Соколов, В. Особливості бібліотечно-музейної виставкової діяльності [Текст] // Бібліотечний вісник. – 2015. – № 3. – С. 37–42.
9. Справочник библиотекаря : справочное издание [Текст] / ред. А. Н. Ванеев. – 4-е изд., испр. и доп. - Санкт-Петербург : Профессия, 2013. – 640 с.

Для нотаток

Укладач: М.Л. Шевцова

Компютерний набір: М.Л. Шевцова

Оформлення: Ю. В. Шалаєва

А. О. Гром

Редактор: Л. В. Козінченко

Відповідальний Ю. С. Василенко

за випуск:

Наша адреса: пр.. Металургів, 29

Наші контакти: (0629)34-80-01

068-484-14-63; 066-990-79-43